

המגוון הביולוגי בנחל קישון

רשות נחל הקישון פועלת לשיקום הנחל כמערכת אקולוגית בת קיימא, לרבות הטיפול באיכות ובכמות המים הזורמים אל הנחל, הטיפול בקרקעיתו ובמכלול שירותי המערכת וכן הקמת פארקים ושיקום בתי הגידול על מגוון המינים שהתקיים במערכת הקישון בעבר.

בעקבות השיפור באיכות המים ובתנאי המחיה בקישון, החלה חזרה ספונטנית של צמחייה, בעלי חיים, דגים וציפורים אל הנחל. מינים נוספים מושבים על ידי אנשי הרשות באופן יזום, במסגרת פרויקט השבת מינים לנחל.

הקישון הינו אחד מנחלי החוף הגדולים והמורכבים בישראל. במשך עשרות שנים סבל הנחל מזיהום סניטרי, חקלאי ותעשייתי אשר הביא לעקה ביולוגית ואף למותה של המערכת האקולוגית בחלקו המורדי של הנחל. בעשור האחרון, עם התקדמות הליכי השיקום, החלו לשוב מיני הצמחייה ובעלי החיים שאפיינו את הנחל וסביבתו בעבר.

במורד הנחל נצפו השנה בספירה אקראית כחמישים מיני ציפורים, ביניהם עופות מים קבועים ונודדים וציפורי שיר המתקיימות בסבך הגדות. במורד ובשפך הקישון מתקיימים כיום כ-13 מיני דגים באופן קבוע ובסקרי הדגים שנערכו עבור רשות הנחל בשנים האחרונות (גורן וקורטמן 2002-2006) נמצאו בקטע זה של הנחל יותר משלושים מיני דגים ובמעלה הקישון כעשרה מיני דגים האופייניים לנחלי החוף. מכל נחלי החוף בישראל, אחד המינים (לבנון ליסנר) מצוי רק ביובלו של הקישון, נחל קיני. רשות הנחל מבצעת פעילות שימור והשבת מינים על מנת לאושש אוכלוסייה יציבה במערכת הקישון. פעילות זו כוללת גם השבת אוכלוסיית הצב הרך ושחריר הנחלים במערכת הנחל.

מגוון המינים של חברת חסרי החוליות המאכלסת את גוף המים גדלה גם היא עם השנים, ככל שהולכים ומתקדמים הליכי השיקום, בעיקר בחלקו התיכון של הנחל המכונה מפער הקישון, המאופיין במורכבות מבנית גבוהה ומגוון בתי גידול.

דגש מיוחד יש לשים על צמחיית המלחה המאפיינת את מורד הנחל ואת אזור האפנדיקס, המהווה את אפיקו ההיסטורי של הנחל והשריד האחרון למלחת הקישון. ממצאי סקר אקולוגי (גזית והרשקוביץ, 2007) שבוצע עבור רשות הנחל העלו כי לאפנדיקס מורכבות פיזית והידרולוגית גבוהים, לפיכך עושר המינים בו גבוה פי 5 מאשר במורד הקישון, לרבות הימצאותו של החלזון מלחית חופית, מין אופייני לשפכי נחלים ונדיר כיום בישראל.

בסקר בוטני משלים (להב וגרטמן, 2007) נמצא כי הצמח המאפיין ביותר את גדות מורד נחל קישון והאפנדיקס הנו בן מלח רב שנתי, מין נדיר שדווקא במורד נחל קישון מתקיים ומצוי לרוב. בסך הכל נמצאו כ- 530 מיני צמחים, מהם 18 מינים אופייניים למלחות ועשרה מינים המוגדרים כמינים נדירים עד נדירים מאוד: אספרג ארצישראלי, לחך המלחות, פרקן עשבוני, מלוח מפושק, מלוחית הרגלה, מלחית הבורית, ניסנית הבולבוסין, תורמוס צר עלים, נעוצצית סבוכה ותלתן צר עלים. תלתן צר עלים הינו מין נדיר ביותר, אשר נחשב כנכחד מישראל וככל הנראה מלחת הקישון מהווה עבורו בית גידול אחרון.

התמונות הבאות צולמו כולן בשנים האחרונות בנחל קישון.

רשות נחל הקישון רואה לנכון להעלות את קרנו של הקישון כמערכת אקולוגית ההולכת ומשתקמת בלב המטרופולין של מפרץ חיפה לטובת הציבור כולו.

נוף האפנדיקס - האפיק ההיסטורי של הנחל והשריד האחרון למלחת הקישון, נוף שאפיין את האזור בעבר (צילום: גיל גוטמן)

אנפת לילה מחכה לטרף במי הקישון. בנחל מתקיימת אוכלוסייה עשירה של אנפות הלנות ומקננות בסבך העצים והשיחים במורדו (צילום: גיל גוטמן)

אפרוח של סיקסק בין רגבי אדמת שדות קיבוץ יגור בסמוך לאפיק הקישון. הסיקסק הוא הסמל של רשות נחל הקישון עקב היותו נאמן לנחל גם בשנות הזיהום הקשות (צילום: גיל גוטמן)

אנפה אפורה על צמחיית גדת הקישון. מלוח רגלני הנו צמח גדה אופייני לגדות מורד הנחל
(צילום: עמוס דדון)

סופית מצויה שוחה במי הנחל. בשנים האחרונות הסופיות מתקיימות ומקננות דרך קבע בקישון ובגדורה (צילום: גיל גוטמן)

אגמיות חורפות במורד הקישון בחורף 2008 (צילום: אלון בן מאיר)

קורמורנים מייבשים מצותיהם במורד נחל קישון. בשנים האחרונות עם חזרת החיים לנחל, החלו לפקוד אותו מאות קורמורנים הנהנים משלל הדגים. בשנת 2009 נספרו יותר מ-2000 פרטים בקישון (צילום: גיל גוטמן)

פרפור עקוד ושללו בפיו במורד נחל קישון. הפרפור מקנן בגדות הנחל ונהנה משפע הדגים
(צילום: אלון בן מאיר)

שלדג גמדי בגדת מורד הנחל. זהו אחד משלושת מיני השלדגים בארץ, שלושתם מצויים גם בקישון (צילום: גיל גוטמן)

להקת תמירונים במורד הקישון. התמירונים חזרו לקנן בשנים האחרונות באזור האפנדיקס ומורד הנחל
(צילום: גיל גוטמן)

תמירונים ומגלנים מלקטים מזון באזור האפנדיקס, השריד למלחת הקישון. משטר הגאות והשפל מאפשר ליקוט מזון משטחים רדודים (צילום: גיל גוטמן)

תלתן צר עלים, מין אנדמי ונדיר ביותר של צמח אשר נחשב כנכחד בישראל וכיום מצוי באזור האפנדיקס של הקישון בלבד. זרעיו הועברו לבנק הגנים הלאומי וכן למכוני מחקר בעולם (צילום: גיל גוטמן)

הרדוף נחלים ופטל קדוש באזור גלמה, מיני צמחייה אופייניים לנחלים, המצויים לרוב במפער הקישון (צילום: גיל גוטמן)

נעוצצית סבוכה על גדת הקישון. צמח נדיר ומוגן בעל פריחה מרהיבה, המקיים אוכלוסייה באזור מלחת הקישון ומצוי באיום עקב לחצי הפיתוח הנמלי (צילום: גיל גוטמן)

כף צפרדע אצלנית - צמח מים מוגן שתפוצתו בארץ הצטמצמה עקב הרס בתי הגידול. צמח זה מצוי כיום בקטע ארוך של נחל גדורה יובלו של הקישון, אף שהיה מזוהם שנים רבות (צילום: גיל גוטמן)

בן חצב יקינטוני על רקע מורד הקישון והעיר חיפה (צילום: גיל גוטמן)

צמחיית נחלים עשירה ואופיינית הכוללת ערבה הרדוף ומיני סוף וגומא, בקטע מפער הקישון
בסמוך לתל קשיש (צילום: גיל גוטמן)

פריחת נץ חלב צרפתי בקצה שלוחת האפנדיקס. גיאופיט זה אופייני למלחות ומצוי גם במלחת הקישון
(צילום: גיל גוטמן)

אמנונים בנחל גדורה יובלו של הקישון. מאז חל השיפור המשמעותי באיכות מי הנחל בשנת 2001, מצויים בקישון באופן קבוע יותר מעשרים מיני דגים, האופייניים למקטעי הנחל השונים (צילום: גיל גוטמן)

צב רך שבקע במדגרת הקישון לפני כניסתו למים. במסגרת פרויקט השבת מינים לנחל, הושבו עד כה מאות צבים רכים צעירים וכן מספר בוגרים שהובאו משמורת החולה (צילום: גיל גוטמן)

שחריר הנחלים, חלזון האופייני לאיכות מים גבוהה מושב כיום לקישון במסגרת פרויקט השבת מינים
לנחל. השחריר ביסס אוכלוסייה יציבה במעיין אלרואי, מפרטים שהועתקו מנחל סעדיה בשנת 2007
(צילום גיל גוטמן)

לבנון ליסנר שנלכד בעת ניטור דגים במעלה הקישון בשנת 2005. זהו מין נדיר של דג, אשר מבין נחלי החוף מתקיים בנחל קיני בלבד (יובל של הקישון) ועקב מציאתו החלה רשות הנחל בפעילות אישוש האוכלוסייה במערכת הקישון (צילום: גיל גוטמן)

צב ביצה מגיח ממי הנחל. צבי הביצה התקיימו בקישון וביובליו גם בשנים בהם היה הנחל מזהם (צילום: גיל גוטמן)

שפירית הארגמן על קצה ענף בגדת נחל קישון. עושר המינים של חברת חסרי החוליות בקטעי הנחל השונים עולה בשנים האחרונות, עם התקדמות הליכי שיקום הנחל (צילום: עמוס דדון)

אילנית על סבך הסוף המאפיין את קטע מעלה הקישון באזור עמק יזרעאל (צילום: גיל גוטמן)

סלסילה חופית, צדפה נדירה שהייתה בעבר נפוצה במערכת נחלי החוף וכמעט ונעלמה. נמצאה בקישון בשנת 2003 ומקיימת אוכלוסייה יציבה במפער הקישון (צילום: אלון בן מאיר)

www.kishon.org.il

